

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Pedagogika / Pedagogy
2017, t. 126, Nr. 2, p. 143–154 / Vol. 126, No. 2, pp. 143–154, 2017

Ikimokyklinio amžiaus vaikų lyderystės pradžios raiška muzikinėje veikloje

Jolanta Abramauskienė¹, Emilija Ozarovska²

¹ Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Muzikos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, jolanta.abramauskiene@leu.lt

² Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Muzikos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, e.milonka@gmail.com

Anotacija. Straipsnyje siekiama išsiaiškinti, kaip pasireiškia vaikų lyderystės pradmenys muzikinėje veikloje, kokios vaiko lyderio asmeninės savybės ir kokie ypatumai daro įtaką lyderystės raiškai ikimokykliniame amžiuje. Pristatomi muzikos pedagogų ir vaikų tėvų vertinimo apie vaikų lyderystę tyrimo rezultatai naudojant specialiai sukurtą priemonę. Nustatyti kriterijai ir ypatumai, lemiantys vaikų lyderystės raišką muzikinėje veikloje bei aptariamoms tobulinimo galimybėms.

Esminiai žodžiai: *lyderis, lyderystė, ikimokyklinis ugdymas, muzikinė veikla.*

Įvadas

Pastaruoju metu ypač akcentuojamas lyderystės vaidmuo ugdymo įstaigose (Preston, McMahon ir Claes, 2008; Payzant, 2011; Laurinčiukienė ir Šiurkienė, 2012; Gumuliauskienė ir Martusevičienė, 2013, McCray ir Beachum, 2014 ir kt.). Ugdymo įstaigų vadovai paprastai būna ir efektyvūs lyderiai, tačiau lyderis gali būti ne tik aukšto rango vadovas, bet ir mažas vaikas. A. Landsbergienė (2010) teigia, kad lyderystę ugdyti galima vos gimus vaikui, kuo anksčiau bus ugdomos lyderystės savybės, tuo geriau. Šešerių metų berniukas jau gali būti lyderis, teigia A. Havardas (2014), nes jis jau bando tapti geresniu žmogumi ir taip daro įtaką aplinkiniams, pirmiausia savo tėvams. Tėvai dažnai sako, kad jie mokosi iš savo vaikų, vaikai juos moko, vadinasi, ir vaikai gali būti lyderiai. Šiame tyrime daugiau nei pusė (59 proc.) tėvų mano, kad jų vaikai yra lyderiai. Lyderiai yra pirmaujantys vaikai, nuolat interpretuojantys dalykus, kurie jau žinomi ir leidžiantys jiems plėtotis, kad vyktų pažanga, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko interesus (Kennings, 2002). Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2013) teigiama, kad sumani visuomenė – tai piliečiai, kurie yra

iniciatyvūs, verslūs, pasitikintys vieni kitais, ieškantys kūrybiškų sprendimų. Sumanioje visuomenėje nuo mažens visą gyvenimą skatinama ir ugdoma lyderystė, mokėjimas dirbti kartu su komanda ir stiprinamas visuomenės organizuotumas.

Daugelis autorių aiškina, kodėl vieni asmenys tampa lyderiais, o kiti ne, kaip reiškiasi lyderio savybės. Nėra apibrėžtos lyderio savybės, nes galima išvardyti beveik visas žmogaus stipriąsias savybes ir dorybes. J. C. Maxwellas (2006) taip apibūdina lyderį: tai tas, į kurį žiūrima su pagarba, kurio asmeniniu sprendimu pasitikima, kuris įkvepia ir uždega, įžiebiamas pasitikėjimą ir viltį, sugebėdamas paaiškinti visa, ko reikia, suprantama kalba. Ch. Barnardas (2003) teigia, kad lyderiui būtinos šios savybės: įgūdžiai, profesinės žinios, išvalgumas, fiziniai duomenys, gera atmintis, vaizduotė, ryžtas, ištvermė ir drąsa. A. Havardas (2014) mano, kad lyderystė siejama su ambicija, charizma, gudrumu, išmanymu, gebėjimu gauti pinigų ir atsidurti reikiamu laiku reikiamoje vietoje, tačiau nė viena savybė nenusako lyderystės esmės. Autorius teigia, kad lyderiu gimstama, lyderystę galima sieti su charakteriu, temperamentu, patirtimi, tačiau lyderystė nėra išrinktųjų reikalas, tam pašauktas ne vienas kitas, bet daugelis. Svarbu turėti svajonių, nustatyti jų įgyvendinimo terminą ir svajonę tapti tikslu (Čibonis, 2007). Literatūros analizė atskleidė, kad ne visuomet lyderiais gimstama, o esant palankioms sąlygoms galima išugdyti lyderiui būdingas savybes ir tapti lyderiu.

Lyderystė skverbiasi į pačias įvairiausias visuomenės gyvenimo sritis. Lyderystės studijos neaplenkia ir ikimokyklinio ugdymo srities. N. Grinevičienė (2002) teigia, jog ikimokykliniame amžiuje svarbiausia yra tai, kad vaikai ypač domisi žaidybine veikla. Jau ankstyvajame amžiuje išryškėja vaikų poreikis žaisti, o ikimokykliniame amžiuje jis tampa pagrindiniu veiklos motyvu. Ikimokyklinis ugdymas yra ypač svarbus periodas, kuris padeda pagrindus sėkmingam mokymuisi visą gyvenimą. A. K. Hansen, R. K. Kaufmann ir S. Saifer (1997) mano, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų meninė veikla padeda formuoti asmenybę, menas – tai ne tik priemonė tam tikriems įgūdžiams išsiugdyti, bet ir būdas išreikšti save. Muzika ugdo kultūringą asmenybę, atmintį, kūrybiškumą, formuoja asmenybės gabumus (Katinienė ir Vaičienė, 2001). Lietuvoje ikimokyklinio muzikinio ugdymo problemas nagrinėjo A. Katinienė (1993), H. Šečkuvienė (2004), R. Jautakytė (2009) ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų muzikinį ugdymą tyrinėjo ir užsienio autoriai: P. Campbellas (1998), N. Temmermanas (2000), L. P. Neelly (2001), B. Nixonas (2013).

Lietuvoje vaikų lyderystės reiškinys dar nėra visiškai ištirtas, dar mažiau tyrinėta vaikų lyderystė muzikinėje veikloje. Todėl yra aktualu išsiaiškinti lyderystės raišką ikimokyklinio ugdymo įstaigose muzikos valandėlių metu, nes sparčiai kintančioje šių dienų aplinkoje tampa svarbu išmokyti vaikus būti atsakingus, siekti ir pasiekti užsibrėžtų tikslų, spręsti ir numatyti ateityje iškiliančias problemas bei sugebėti aktyviai bendrauti ir bendradarbiauti su draugais. Taigi iškyla šie probleminiai klausimai: kaip pasireiškia vaikų lyderystė muzikinėje veikloje, kokios vaiko lyderio asmeninės savybės ir kokie ypatumai daro įtaką lyderystės raiškai ikimokykliniame amžiuje. Atsižvelgus į tai tyrimo objektu buvo pasirinkta ikimokyklinio amžiaus vaikų lyderystės pradžios raiška muzikinėje veikloje.

Tyrimo **tikslas** – ištirti ikimokyklinio amžiaus vaikų lyderystės pradmenų raišką muzikinėje veikloje.

Tyrimo **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti vaikų lyderystės pradmenų raiškos muzikinėje veikloje teorines prielaidas.
2. Atskleisti vaikų lyderystės pradmenų raiškos ypatumus muzikinėje veikloje.

Tyrimo metodologija

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė; vaikų tėvų ir muzikos pedagogų anketinė apklausa, kokybinė ir kiekybinė gautų tyrimo duomenų analizė. Tyrime naudota specialiai autorių sukurta anketa, kuri skirta ikimokyklinio amžiaus vaikų lyderystės pradmenų raiškai nustatyti. Trijų blokų (informacinio, diagnostinio, sociodemografinio) anketa buvo parengta remiantis įvairių mokslininkų darbais (Katinienė, 2004; Petty, 2007; Northouse, 2009; Sharma, 2010; Havard, 2014 ir kt.). Tyrimo duomenims apdoroti, sisteminti ir grafiškai vaizduoti naudotos *Windows Microsoft Office Word* ir *Microsoft Excel 2010* programos. Tyrimas atliktas 2014 m. sausio–balandžio mėnesiais.

Tiriamųjų imties apibūdinimas. Tyrimo imtis sudaryta tikslinės atrankos būdu. I. Luobikienė (2000) teigimu, tai tokia atranka, kai pats tyrėjas nusprendžia ir pasirenka tuos žmones, kuriuos yra tikslingiausia apklausti. Į tyrimo imtį atrinkti 43 ikimokyklinio ugdymo muzikos pedagogai ir 66 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai. Beveik dviejų trečdalių muzikos pedagogų, dalyvavusių tyrime, kvalifikacinė kategorija – vyr. mokytojas, trečdalis – mokytojai metodininkai, 19 proc. – mokytojai, 9 proc. – mokytojai ekspertai. Daugumos darbo stažas – 16–25 metai, kitų 16 proc. – 26 m. ir daugiau, 37 proc. – 5–10 m., 8 proc. – 5 metai. Vaikų tėvų amžiaus vidurkis 30 metų.

Tyrimo teorinės prielaidos

Kadangi dar nėra aišku, kuri lyderystės teorija yra efektyviausia konkrečioje situacijoje, kokios lyderio asmeninės savybės turėtų būti svarbiausios, šiame tyrime siekiama integruoti skirtingus požiūrius. Ieškant ikimokyklinio amžiaus vaikų lyderystės teorinių prielaidų buvo išanalizuotos ir sujungtos įvairios teorinės idėjos. Tyrimas grindžiamas nuostata, kad kiekvienas vaikas gali būti lyderis (Havard, 2014); lyderystė traktuojama kaip pokyčiai, nuolatinis mokymosi procesas (Northouse, 2009); remiamasi mokymosi iš patirties principu ir refleksijos svarba (Petty, 2007); A. Sharma (2010) – apibrėžtomis lyderių savybėmis. Be to, buvo atsižvelgta į muzikinės veiklos svarbą ikimokykliniame amžiuje. Anot A. Katinienės (1998), muzika greičiausiai gali sužadinti vaiko emocijas,

pasiekti jo dvasines galias – intelektą, dorovę, estetinius jausmus. T. Turino (1991) teigimu, vaikams, kaip grupės, bendruomenės nariams, sąveika su muzika yra socialiai reikšminga. Muzika padeda vaikams komunikuoti su bendraamžiais, demonstruoti savo kūrybinius sugebėjimus ir išreikšti save, todėl muzikinė veikla ikimokyklinio amžiaus vaikams gali būti reikšminga lyderystės raiškai. Muzikinė veikla ikimokykliniame amžiuje apima tokias sritis kaip kūryba, improvizavimas, dainavimas, grojimas, ritmavimas, klausymas bei muzikos vertinimas (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2013). Šios muzikinės veiklos rūšys yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir tarsi viena kitą papildo. Muzikavimas – tai pačios smagiausios, kūrybingiausios muzikos pamokos minutės: tuo metu ugdomos lyderystės savybės, vaikai parodo savo sugebėjimus, įgyja drąsos, pasitikėjimo savimi (Velička, 2007). Klausydamasis muzikos vaikas gali sukaupti dėmesį, jis būna su savo mintimis, jausmais, todėl įsijausti ir susimąstyti gali kur kas giliau (Balčytis, 1986). Per šias muzikines valandėles vaikas gali būti labiau atsipalaidavęs ir gali niekieno nevaržomas išreikšti save. Vadinas, didelę reikšmę vaikų muzikiniam ugdymui turi pedagogas. Muzikos pedagogui labai svarbu ne tik gerai pažinti vaiką, bet ir išmanyti muzikinės veiklos, kaip lyderystės raiškai palankios edukacinės terpės, ypatumus, kad galėtų ją tinkamai organizuoti. Tokioje veikloje pedagogas gali būti kaip konsultantas ir patarėjas bei pakreipti vaiko veiklą tam tikra linkme. Pedagogai galėtų padėti, kad vaiko lyderystės pradmenys būtų pastebėti, pradedant nuo vaiko savęs pažinimo, santykio su kitais iki vaiko noro mokytis visą gyvenimą. Ankstyvas lyderystės talento atpažinimas svarbus tam, kad vaikas gautų geresnį, jo poreikius atitinkantį muzikinį ugdymą. Taigi, apibendrinant mokslinę literatūrą ir siekiant nustatyti vaikų lyderystės pradmenų raišką muzikinėje veikloje buvo išskirti tyrimo vertinimo kriterijai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

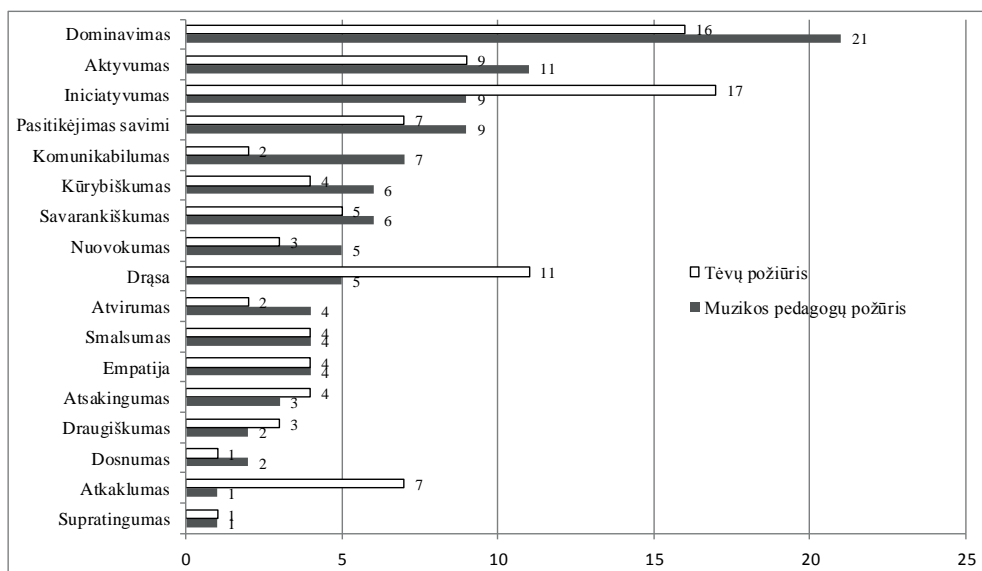
Vaikų lyderystės pradmenų raiškos muzikinėje veikloje vertinimo kriterijai

Lyderystės raiškos vertinimo kriterijai	Lyderystės raiškos vertinimo kriterijų požymiai
Vaiko lyderio asmeninės savybės	Drąsumas, smalsumas, aktyvumas, dominavimas, kūrybiškumas, empatija, dosnumas, nuovokumas, atvirumas, savarankiškumas, sumanumas, atsakingumas.
Vaiko lyderio santykis su kitais	Palaiiko gerus santykius su aplinkiniais; greitai randa bendrą kalbą; geba suprasti kitus; jį / ją mėgsta ir gerbia bendraamžiai; jo / jos prašo pasiūlyti naujų idėjų; jo / jos ieško, kai reikia priimti sprendimą; kai pasitaiko galimybė, bendraamžiai išrenka dainuoti solo.
Vaiko lyderio noras tobulėti	Nuolat siekia geresnių rezultatų; entuziastingai imasi naujų užsiėmimų; organizuoja, planuoja muzikinę veiklą; trošta dainuoti solo; nori stovėti pirmose gretose; išsiaiškina, kas muzikinėje veikloje yra netinkama ir parodo, kaip ją tobulinti.
Vaiko lyderio daroma įtaka	Teigiamai save vertina; daro įtaką kitiems siekdamas (-a) tikslų; turi tvirtą nuomonę ir jos nekeičia; sprendžia apie kitų vaikų gebėjimus ir suranda jiems tinkamą vietą grupiniuose užsiėmimuose; aiškiai ir efektyviai duoda nurodymus kitiems.

Šie tyrimo vertinimo kriterijai suskirstyti į keturias grupes: vaiko lyderio asmeninės savybės, santykis su kitais, noras tobulėti, daroma įtaka ir šių grupių požymiai. Apibendrinant tyrimo prielaidas, galima teigti, kad kalbant apie vaikų lyderystę, ją galima traktuoti kaip dominavimą, kuris pasireiškia per vaiko lyderio asmenines savybes, per jo santykį su kitais, per jo norą tobulėti ir per vaiko lyderio daromą įtaką. Jie susiję vidiniu ryšiu, kurie yra svarbūs lyderystės raiškos ypatumams atskleisti.

Tyrimo duomenys ir jų aptarimas

Z. Vasiliauskaitė (2012), tyrusi lyderystę, teigia, kad ikimokyklinio amžiaus vaikai sugeba siekti asmeninių tikslų patraukdami, įtraukdami bendraamžius, bet ilgainiui tie jauni lyderiai kažkur prapuola, nes nebuvo toliau puoselėjamos prigimtines lyderio savybės. Todėl svarbu išsiaiškinti, kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti vaikas lyderis. Pateikiama muzikos pedagogų ir tėvų nuomonė apie vaiko lyderio asmenines savybes (žr. 1 pav.).

1 pav. Vaiko lyderio asmeninės savybės, muzikos pedagogų ir tėvų požiūriu (proc.)

Tyrimo duomenys parodė, kad, muzikos pedagogų nuomone, svarbiausios vaiko lyderio asmeninės savybės yra: dominavimas, aktyvumas, iniciatyvumas, pasitikėjimas savimi, komunikabilumas. Respondentų nuomone, mažiausiai pasireiškiančios savybės – atkaklumas ir supratingumas. Atpažįstant lyderystės savybes ankstyvame amžiuje svarbi ir tėvų nuomonė. L. Silverman (2007) teigia, kad tėvai gali gerai atpažinti vaiko

gabumų požymius. Autorės tyrimų duomenimis, 84 proc. vaikų, kuriuos tėvai atpažino kaip gabius, tikrai turėjo gabumų. Taigi, tėvų nuomone, svarbiausios lyderio savybės: iniciatyvumas, dominavimas, drąsa, aktyvumas, pasitikėjimas savimi, atkaklumas. Visos šios savybės yra neatsiejamos nuo efektyvios ir sėkmingos muzikinės veiklos organizavimo. Ikimokykliniame amžiuje šios savybės dar nėra pakankamai atsiskleidusios, todėl kalbama tik apie lyderystės arba greičiau tik dominavimo pradmenis.

Siekiant išsiaiškinti, kaip vaiko lyderystės pradmenys pasireiškia muzikinėje veikloje, respondentų buvo prašoma įvertinti lyderystės raiškos dažnumą muzikinėje veikloje (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Vaikų lyderystės pradmenų raiška muzikinėje veikloje, muzikos pedagogų ir tėvų požiūriu (proc.)

Teiginiai	Muzikos mokytojai			Vaikų tėvai		
	Retai	Dažnai	Visada	Retai	Dažnai	Visada
Vaiko lyderio noras tobulėti						
Nuolat siekia geresnių rezultatų	3	31	66	27	51	22
Entuziastingai imasi naujų užsiėmimų	–	11	89	16	33	51
Organizuoja, planuoja muzikinę veiklą	1	48	51	23	51	26
Trošta dainuoti solo	2	30	68	42	25	33
Nori stovėti pirmose gretose	9	19	72	3	10	87
Išsiaiškina, kas muzikinėje veikloje yra netinkama, ir parodo, kaip ją tobulinti	–	9	91	22	58	20
Vaiko lyderio santykis su kitais						
Palaiko gerus santykius su aplinkiniais	7	36	57	1	52	32
Greitai randa bendrą kalbą	6	27	67	9	33	58
Geba suprasti kitus	10	42	48	11	59	30
Jį / ją mėgsta ir gerbia bendraamžiai	11	48	41	48	33	19
Jo / jos prašo pasiūlyti naujų idėjų	1	51	48	7	27	65
Jo / jos ieško, kai reikia priimti sprendimą	3	30	67	9	33	58
Kai pasitaiko galimybė, bendraamžiai išrenka dainuoti solo	9	17	74	26	46	28
Vaiko lyderio daroma įtaka						
Teigiamai save vertina	12	48	40	31	50	19
Daro įtaką kitiems siekdamas/ma tikslų	14	32	54	25	48	27
Turi tvirtą nuomonę ir jos nekeičia	2	45	53	10	62	28
Sprendžia apie kitų vaikų gebėjimus ir suranda jiems tinkamą vietą grupiniuose užsiėmimuose	–	33	67	23	29	48
Aiškiai ir efektyviai duoda nurodymus kitiems	–	19	81	21	58	21

Muzikos pedagogai ir tėvai vienodai laikosi nuomonės, kad vaiko lyderio noras tobulėti pasireiškia per šiuos požymius: visada entuziastingai imasi naujų užsiėmimų; nori stovėti pirmose gretose, tačiau nuomonės išsiskyrė dėl noro dainuoti solo (pedagogai – 68 proc., tėvai – 33 proc.). Darytina prielaida, kad mokytojai tiki vaikų galimybėmis daryti pažangą muzikinėje veikloje ir stengiasi juos aktyvinti. Tai svarbi sąlyga, siekiant plėtoti lyderystę, nes lyderis – tai, visų pirma, savimi ir savo jėgomis bet kokioje veikloje pasitikintis asmuo. Tačiau, kaip A. A. Berger ir Sh. Cooper (2003) pastebėjo, vaiko pasitikėjimą savimi gali užgesinti suaugusiųjų korekcija ir kritika. Autoriai rekomenduoja, kad pedagogai kartais atsisakytų tiesioginio mokymo, taip suteikdami vaikams daugiau pasirinkimo laisvės ir muzikinę veiklą organizuodami jiems priimtiniu tempu. Z. Vasiliauskaitė (2012) vaikų pasitikėjimą savimi siūlo skatinti pokalbiais apie iškilias asmenybes, kurios daug nuveikė pasirinktoje srityje, ir „siųsti“ vaikui žinią – jei kažkas gali, vadinasi, gali ir tu, tik reikia negailėti pastangų.

Ryškiausiai, pedagogų nuomone, lyderystė pasireiškia tada, kai vaikas lyderis išsiaiškina, kas muzikinėje veikloje netinkama, ir parodo kitiems, kaip ją tobulinti (91 proc.). Pastarąjį tyrimo rezultatą patvirtina ir J. C. Maxwelo (2006) teiginys, kad lyderis grupėje sugeba paaiškinti visą, ką reikia, suprantama kitiems kalba. Lyderystė, daugumos tyrime dalyvavusių muzikos pedagogų ir tėvų nuomone, pasireiškia per vaiko lyderio santykį su kitais: jo / jos ieško, kai reikia priimti sprendimą; jo / jos prašo pasiūlyti naujų idėjų; vaikas lyderis greitai randa bendrą kalbą su kitais. Nuomonės išsiskyrė tik dėl to, kad pasitaikius galimybei, bendraamžiai juos išrenka dainuoti solo (74 ir 28 proc.). Toks rezultatas gali būti paaiškintas dėl muzikinės veiklos pobūdžio ir tėvų nepakankamo pasitikėjimo savo atžalomis muzikinėje veikloje. Lyginant tyrimo duomenis galima pastebėti, jog labiausiai tėvų ir pedagogų nuomonės išsiskyrė vertinant vaiko lyderio daromą įtaką. Mokytojų nuomone, vaiko lyderio daroma įtaka pasireiškia, kai jie aiškiai ir efektyviai duoda nurodymus kitiems (81 proc.); sprendžia apie kitų vaikų gebėjimus ir suranda jiems tinkamiausią vietą grupiniuose užsiėmimuose (67 proc.). Tėvai mano, kad tai retai pasireiškia: teigiamai save vertina (31 proc.); daro įtaką kitiems siekdamas (-ma) tikslų (25 proc.); aiškiai ir efektyviai duoda nurodymus kitiems (21 proc.). Galima būtų daryti prielaidą, kad tai nulemia tėvų požiūris į lyderystę. Kaip teigia J. Taylor (2008), lyderiai tarnauja kitiems, jų tikslas nėra galios ar prestižo siekimas, bet greičiau pagalba kitiems, nepaisant jų aukštesnės padėties, jie vengia leisti kitiems jaustis menkesniems. Vadinasi, geras lyderis ne tas, kuris viršesnis, o tas, kuris sugeba įvertinti kitų savybes ir nukreipti jas bendro tikslo link (Northouse, 2009).

C. C. Taggart (2000) teigė, kad vaikai turi būti panardinami į žaismingą muzikinę aplinką, kurioje jų muzikavimas yra puoselėjamas ir branginamas. Vadovaujantis šiuo posakiu buvo siekiama išsiaiškinti, kokias muzikinės veiklos rūšis dažniausiai naudoja mokytojai muzikos valandėlėse (žr. 3 lentelę).

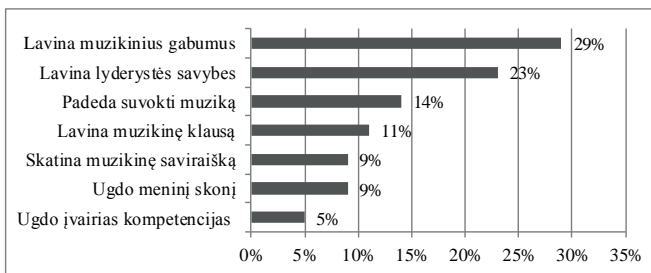
3 lentelė

Muzikinės veiklos rūšių taikymo dažnumas muzikos valandėlėse (proc.)

Muzikinės veiklos rūšys	Visada	Dažnai	Retai
Dainavimas	51	40	9
Muzikavimas	92	7	1
Ritmika	42	37	21
Muzikos klausymas	33	41	26
Kūrybiškumas	67	19	14
Judesys ir šokis	16	69	15

Beveik visi pedagogai visada muzikos valandėlėse taiko muzikavimą, daugiau kaip pusė – kūrybą, dainavimą, mažiau kaip pusė – ritmavimą. Mažiausiai naudoja judesį ir šokį. Šios visos muzikinės veiklos ypač svarbios vaikų raidai – gebėjimui kalbėti, vaikščioti, orientuotis erdvėje, koordinuoti savo judesius. Muzikos pedagogai mano, kad vaikams labiausiai patinka grojimas muzikos instrumentais, šokiai pagal muziką bei dainavimas. Tačiau, tik pastarąją veiklą muzikos pedagogės taiko visada. Daugiau kaip pusė (54 proc.) respondentų mano, kad vaikui lyderiui per muzikos valandėles yra skiriamas beveik visas dėmesys, kurio nereikalauja kiti vaikai. Darytina prielaida, kad mokytojai labiau mėgsta dirbti su labiau aktyviais mokiniais. Aktyvūs, visur dalyvaujantys, originaliai mąstantys vaikai, ne tik ugdo savo lyderystės savybes, bet ir kūrybiškumą, ir kitas savybes.

Tyrimo duomenys atskleidė (žr. 2 pav.), kad muzikinė veikla padeda lavinti ikimokyklinio amžiaus vaikų muzikinius gebėjimus (29 proc.), lyderystės savybes (23 proc.). E. Gordonas ir D. Cameronas (1999) irgi teigia, kad muzikinis ugdymas turi įtakos vaikų muzikinių gebėjimų raidai. Taip pat respondentai mano, kad muzikinė veikla turi įtakos bendram muzikos suvokimui (14 proc.), muzikinės klausos lavinimui (11 proc.), saviraiškos skatinimui (9 proc.) bei meninio skonio ugdymui (9 proc.).

2 pav. Muzikinės veiklos įtaka vaikams

Atliekant pedagogų anketinę apklausą taip pat buvo prašoma nurodyti problemas, išskylančias dirbant su vaikais lyderiais, bei atskleisti, kaip pedagogai sprendžia iškilusias problemas. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad muzikos pedagogės, dirbdamos su

vaikais lyderiais, susiduria su tam tikromis problemomis. Jos teigia, kad dažnai pasitaikančios problemos yra paties vaiko „perdėtas dėmesio reikalavimas“, „muzikos pedagogų nuostata vaiko atžvilgiu, noras skirti daugiau laiko vaikui lyderiui“, „užgožimas kitų grupės vaikų“. Tyrimo dalyviai nurodė ir šių problemų sprendimo būdus, tokius kaip: „užduočių paskirstymas, leidimas pasisakyti visiems grupės vaikams“, „solo partijų, tam tikrų vaidmenų skyrimas nedrąsiems grupės vaikams“, „svarbiausios rolės skyrimas ne tik vaikui lyderiui, bet ir kitiems grupės vaikams“, „raginimas nebijoti, drąsiai įsitraukti į muzikinę veiklą“, „tėvų įtraukimas į muzikinę veiklą“.

Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, muzikinė veikla gali padėti išsiaiškinti vaiko lyderio asmenines savybes ir lyderystės raišką. Vaiko lyderio reiškinys nėra dažnas edukacinėje praktikoje, tačiau reikšmingas, siekiant muzikinio ugdymo kokybės. Muzikinis ugdymas svarbus ne tik lyderystės ugdymui, bet ir visuomeninei vaiko raidai (Katinienė ir Vaičienė, 2001).

Išvados

Šiuolaikinės lyderystės teorijos praplėtė lyderystės sampratą traktuotė. Šiuolaikiniai tyrėjai lyderystę analizuoja ne tik kaip galios ar prestižo siekimą, bet kaip sėkmingą veiklą, bendradarbiavimą su kitais, nuolatinį tobulėjimo procesą, pasitikėjimą vieni kitais. Mokslininkai teigia, kad kiekvienas gali būti lyderiu ir reikštis įvairiose veiklos srityse. Muzikinė veikla ikimokyklinio amžiaus vaikams gali būti reikšminga lyderystės pradmenų raiškai, nes muzika moko klausyti ir girdėti, stiprina pasitikėjimą savimi, padeda vaikams komunikuoti su bendraamžiais, demonstruoti savo kūrybinius gebėjimus ir išreikšti save. Atlikus mokslinės literatūros analizę, nustatyti kriterijai, lemiantys vaikų lyderystės pradmenų raišką: vaiko lyderio asmeninės savybės, vaiko lyderio santykis su kitais, vaiko lyderio noras tobulėti, vaiko lyderio daroma įtaka.

Išryškėjo vaikų lyderystės pradmenų raiškos ypatumai muzikinėje veikloje: vaikai lyderiai visada nori stovėti pirmose gretose; jie entuziastingai imasi naujų užsiėmimų; jo / jos ieško, kai reikia priimti sprendimą; jo / jos prašo pasiūlyti naujų idėjų; vaikas lyderis greitai randa bendrą kalbą su kitais. Nuomonės išsiskyrė tik dėl muzikinės veiklos pobūdžio. Muzikos pedagogų nuomone, vaikai lyderiai nori dainuoti solo; bendraamžiai juos išrenka dainuoti solo; išsiaiškina, kas muzikinėje veikloje netinkama ir parodo kitiems, kaip ją tobulinti. Su tuo sutinka tik beveik trečdalis tėvų. Muzikos pedagogai ir vaikų tėvai gana vienodai laikosi nuomonės, kad svarbiausios vaiko lyderio asmeninės savybės yra: dominavimas, iniciatyvumas, aktyvumas, pasitikėjimas savimi, atkaklumas, drąsa, komunikabilumas. Ikimokykliniame amžiuje dauguma savybių dar nėra pakankamai atsiskleidusios, todėl kalbama tik apie lyderystės arba greičiau tik dominavimo pradmenis. Empirinio tyrimo duomenys atskleidė, kad vaikų lyderystės raišką lemia vaiko asmeninės lyderystės savybės, santykiai su kitais ir noras tobulėti.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad muzikos pedagogai, dirbdami su vaikais lyderiais, susiduria su tam tikromis problemomis: perdėtas dėmesio reikalavimas, muzikos mokytojų noras skirti daugiau laiko vaikui lyderiui. Šias problemas muzikos mokytojos sprendžia paskirstydamos užduotis muzikinės valandėlės metu, solo partijų ir vaidmenų paskirstymu nedrąsiems vaikams. Dauguma muzikos pedagogių mano, kad muzikinės veiklos turi įtakos vaikų lyderystės pradmenų ir muzikinių gebėjimų raiškai. Iš gautų tyrimo duomenų galima daryti prielaidą, kad muzikinėje veikloje yra sudaromos sąlygos vaikų lyderystės pradmenų raiškai ir ši veikla gali būti puiki priemonė lyderystės savybėms atsiskleisti.

Literatūra

- Balčytis, E. (1986). *Muzikos mokymo IV–VIII klasėse pagrindai*. Kaunas: Šviesa.
- Barnard, Ch. (2003). *Organization and Management*. Routledge: Harvard University Press.
- Berger, A. A. ir Cooper, Sh. (2003). Musical Play: A Case Study of Preschool Children and Parents. *Journal of Research in Music Education*, 51(2), 151–165. doi: 10.2307/3345848
- Campbell, P. (1998). *Songs in Their Heads: Music and its Meaning in Children's Lives*. New York: Oxford University Press.
- Čibonis, D. (2007). *Svajonės link*. Vilnius: Eugrimas.
- Gordon, E. E. ir Cameron, Ch. (1999). *Vaiko muzikalumo puoselėjimas*. Vilnius: Gama.
- Grinevičienė, N. (2002). *Vaikystės žaidimai*. Kaunas: Šviesa.
- Gumuliauskienė, A. ir Martusevičienė, L. (2013). Gimnazijos mokinių lyderystės raiška: ypatumų analizė. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 2(14), 7–30.
- Hansen, A. K., Kaufmann, R. K. ir Saifer, S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra: ikimokyklinis amžius*. Vilnius: Lietus.
- Havard, A. (2014). *Dora lyderystė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
- Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*. (2013). Vilnius: LRŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
- Jautakytė, R. (2009). *Ankstyvasis muzikinis ugdymas darželyje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Katinienė, A. (1998). *Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje*. Vilnius: Kronta.
- Katinienė, A. ir Vaičienė, A. (2001). *Muzika vaikų darželyje*. Šiauliai: Šiaurės Lietuva.
- Kenning, S. (2002). *The Intelligent Gaze: Lydership, Lead Learnes and Individual Growth – a Reflective Enquiry*. Nottingham: National College for School Leadership.
- Landsbergienė, A. (2010). *Vadovavimo ikimokyklinėms ugdymo įstaigoms modelio teorinis ir empirinis pagrindimas: Daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Laurinčiukienė, L. ir Šiurkienė, V. (2012). *Kiek lyderystės surasta Lietuvos mokykloje?* Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

- Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. (2013). Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=425517&p_query=&p_tr2=2.
- Maxwel, J. C. (2006). *Your Road Map for Success: You Can Get There from Here*. California: University of California Press.
- McCray, C. R. ir Beachum, F. D. (2014). *School Leadership in a Diverse Society: Helping Schools Prepare All Students for Success*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Neelly, L. P. (2001). Developmentally Appropriate Music Practice: Children Learn What they Live. *Young Children*, 56, 32–37.
- Nixon, B. (2013). Public School Early Childhood Music Education: Challenges and Solutions. *General Music Today*, 27, 40–44. doi: 10.1177/1048371313494783
- Northouse, P. G. (2009). *Lyderystė: teorija ir praktika*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
- Payzant, T. (2011). *Urban school leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Petty, G. (2006). *Šiuolaikinis mokymas*. Vilnius: Tyto alba.
- Preston, D., McMahon, F. ir Claes, T. (2008). *Education and Leadership*. Amsterdam: Brill Academic Publishers.
- Schein, E. H. (1992). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sharma, R. (2010). *Lyderis be titulo*. Kaunas: Luceo.
- Šečkvienė, H. (2004). *Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Taggart, C. C. (2000). Developing musicianship through musical play. In *Spotlight on early childhood music education* (p. 23–26). Reston, VA: MENC.
- Taylor, J. (2008). Student Leadership: Friend Or Foe? Steps for Developing Effective Student Leadership. *Choral Journal*, 49(4), 111–113.
- Temmerman, N. (2000). An Investigation of the Music Activity Preferences of Preschool Children. *British Journal of Music Education*, 17(1), 51–60. doi: 10.1017/S0265051700000140
- Turino, T. (2008). *Music as Social Life*. Chicago: The University of Chicago.
- Vasiliauskaitė, Z. (2012). Kaip išugdyti lyderį? *Artuma*, 6.
- Velička, E. (2007). *Mano muzika: I klasės mokytojo knyga*. Kaunas: Šviesa.

Expression of Leadership Rudiments of Preschool Children in Musical Activities

Jolanta Abramauskienė¹, Emilija Ozarovska²

¹ Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Music, Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, jolanta.abramauskiene@leu.lt

² Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Music, Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, e.milonka@gmail.com

Summary

Aim of this work is to reveal expression of leadership rudiments of preschool children in musical activities. Used methods: Analysis of scientific literature and educational documents; quantitative questionnaire for parents and music educators; quantitative analysis of received documents. 43 music teachers and 66 parents of preschool children participated in this research. Analysis of scientific and methodical literature revealed that conception of leadership is ambiguous and it is a complex task to describe it. Any person, who has followers, can call himself a leader; therefore any person can become a leader or follower. One group can have more than one leader and they can engage in different activities and perform different functions. After performing analysis of research data, we can conclude, that musical activities influence development of children's leaderships features. Child who is a leader always wants to sing solo in music hours, he wants to stand in first rows, other children like and respect the leader, ask him to give new ideas, ask his advice when making decisions. Analysis of research data also showed that teachers encounter certain problems while working with children who are leaders: exaggerated strive for attention, music teacher's willingness to dedicate more time to child who is a leader. Teachers solve these problems by assigning objectives of music hour, solo and roles for shy children. Child, who is a leader, influences other children while thinking about the abilities of other children and assigning their role in group games, also he explains what is inappropriate in music activities and helps others improve.

Keywords: *leader, leadership, preschool education, musical activities.*

Gauta 2014 09 02 / Received 02 09 2014
Priimta 2017 03 16 / Accepted 16 03 2017